

SPAB Bildirisi: Eski Binaları Koruma Topluluğu'nun Kuruluşuyla Öne Sürülen İlkeler (SPAB, 1877)

The SPAB Manifesto-The Principal of the Society for the Protection of Ancient Buildings as Set Forth upon its Foundation

Yukarıda geçen isimle toplumun önüne çıkan bir Topluluk, birçok kişi tarafından son derece mükemmel koruyucuları olduğu düşünülen bu eski binaları nasıl ve ne için korumaya gereksinim duyduğunu açıklamak durumundadır.

Hiç şüphe yok ki son elli yıldır neredeyse bambaşka bir anlayışla bu eski sanat abideleri ilgi görmeye başlamış ve en ilgi çekici çalışmalarından birinin konusu haline gelerek insanlarda heyecan uyandırmıştır. Ancak dinsel, tarihi ve sanatsal özellikleriyle çağımızın en büyük kazanımlarından olan bu eserlere günümüzde gösterilen muameleler devam ettiği sürece torunlarımız bu eserler hakkında çalışmalar yapmayı gereksiz bulacak, bu yönde bir heves duymayacaklardır. Bizler, son elli yıldır bu eserlere gösterilen ilginin bu eserlere geçirdiğimiz devrim yıllarından, şiddet ve öfke dolu onca yıldan daha fazla zarar verdiği inancındayız.

Ortaçağ sanatının doğuşu gibi mimari de en azından popüler bir sanat olarak gittikçe çürüyüp, tükenmektedir. Bu nedenle 19.yüzyılın medeni dünyası diğer yüzyıllara ait her türlü bilgiye sahipken kendine ait bir üslubu yoktur. Bu eksiklik ve kazanımla insanların zihninde eski binalarla ilgili olarak o tuhaf yenileme fikri uyanmıştır. Bu tuhaf ve ölümcül fikir isminden de anlaşılacağı gibi bir binadan yani onun hayatından tarihin başka bir anına ait bir şeyi çıkarmak ve daha sonra gelişigüzel bir noktada bırakıp binanın hala bir zamanlar olduğu gibi tarihi ve canlı kalmasını sağlamak anlamına gelmektedir.

Belki mimarların bilgileri yetersiz kaldığından belki de içgüdüleri onları durdurduğundan eskiden bu tür bir tahrifat mümkün değildi. Bir tamir gerektiği durumda veya hırs ya da dindarlığın değişikliği tetiklediği durumlarda bu değişiklik gereklilikten doğar, zamanın belirgin tarzına göre yapılırdı. On birinci yüzyıldan kalma bir kilise on ikinci, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci, on altıncı hatta on yedinci veya on sekizinci yüzyıllarda değişikliğe uğrayabilir, bu kiliseye eklemeler yapılabilir. Ancak her değişiklik tarihin hangi anına zarar veriyorsa o anı boşlukta bırakır ve biçim verirken yapılanların ruhuyla hayatta kalır. Tüm bunların sonucunda oldukça sert ve görünür olmasına rağmen birçok değişikliğin ilgi çekici ve eğitici olduğu hiçbir şekilde yanıtıcı olmadığı bir bina ortaya çıkar. Ancak günümüzde Yenileme adı altında bu değişiklikleri yapanlar bir binayı tarihindeki en iyi anına getirdiklerini iddia ederken kendi geçici hevesleri dışında neyin hayranlık uyandırıcı neyin bayağı olduğuna dair onlara yol gösterecek bir şeyleri yoktur. İşlerinin doğası onları bir şeye zarar vermeye ve oluşan boşluğu önceki mimarların ne yapmaları gerektiği ya da ne yapabileceklerini tahmin ederek kapatmaya zorlar. Üstelik bu zarar verme ve ekleme şeklinde yürüyen çift aşamalı işlem sırasında kaçınılmaz olarak binanın tüm yüzeyiyle oynanır böylelikle binanın antika görünümünü de silinmiş olur. Sonuç olarak izleyiciler neyin kaybolmuş olabileceğine dair duydukları şüpheleri dayandırabilecekleri bir şey bulamazlar. Kısacası yapılan tüm işlemlerin sonucunda zayıf ve ruhsuz bir tahrifat gerçekleşmiş olur. Günümüzde, hem İngiltere'de hem de Ada'da büyük kiliselerin birçoğunun ve çok sayıda mütevazı binanın yetenekli bazı kişiler tarafından bu şekilde muamelelere tabi tutulduğunu söylenmektedir. Sonuç olarak da; daha iyi görevlere layık, ancak kelimenin tam anlamıyla şüreselliğin ve tarihin taleplerine cevap veremeyen binalar ortaya çıkmaktadır.

Bizler geriye kalanlar için mimarlarımıza, binaların resmi koruyucularına ve genel olarak halka yalvarıyor; onlara geçmişin dinsel öğelerinden, düşünce ve davranış tarzından ne çok şey kaybettiğimizi ancak hiçbir zaman evrensel bir şekilde rıza göstererek restore edilmediğimizi hatırlatıyoruz. Ayrıca bu binaların geçmişin dinsel öğelerinin, düşünce ve davranış tarzının ayrılmaz bir parçası olduğunu ve yaşayan ruhları da sık sık yinelenemeyecek olan bu binaların restore edilmesinin mümkün olup olmadığını gözden geçirmelerini diliyoruz. Kendi adımıza bizler onları korkusuzca temin ederiz ki, şu anda yapılmakta olan bütün yenilemelerin en kötüsü binanın en ilginç özelliklerinden bazılarının dikkatsizce alınmasıyla en iyisi de eski bir resmin yenilenmesiyle tam bir benzerlik taşıması demektir. Bu da; eski el sanatları ustasının kısmen mahvolmuş eserinin günümüzde sahte ve düşüncesiz bir işçiliğin düzenbaz elleriyle düzenli ve düzgün bir hale gelmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda bize ne tür bir sanatın, tarzın ya da başka bir özelliğin bir binayı korunmaya layık kılacağı sorulduğunda sanatsal, resmedilmeye değer, tarihi, antik ya da gerçek olan her eserin kısacası eğitilmiş ve sanatçı kişiliklerin değer olarak nitelendirilebileceği her eserin korunmaya layık olduğu cevabını veririz.

Bütün bu binalar, dolayısıyla bütün zamanlar ve tarzlar için bunlarla ilgilenmesi gerekenleri, korumayı yenilemenin önünde tutmaya, günlük bakımlarla yapıların çürümesini engellemeye, tehlikeli bir duvarı desteklemeye ya da akıntı yapan bir çatıyı yine destek yapmak ya da kapatmak gibi yollarla onarmaya ve diğer yöntemin yapaylığını göstermemeye; aksi takdirde binanın dokusuyla ya da süsleriyle ilgili olarak onaysız yapılacak bütün değişikliklere karşı koymaya, mevcut haliyle kullanıma elverişsiz hale geldiyse eski binayı genişletmek ya da bu bina üzerinde değişiklik yapmaktansa başka bir bina inşa etmeye bütün eski yapıları geçmişe ait tarzlarda yaratılmış geçmişten kalan ve modern sanatın zarar vermeden değiştiremeyeceği sanat eserleri olarak görmeye çağırır.

Ancak ve ancak bu şekilde öğrendiklerimizin bizleri tuzığa düşürüp yüzümüzü kızartmasından kaçabilir yine ancak ve ancak bu şekilde eski binalarımızı koruyabilir onları bizden sonra gelen nesle öğretici ve kutsal bir şekilde teslim edebiliriz.

Öğrenci Çevirmen: Pınar SABUNCU

Öğrenci Proje Asistanı: Yaşar S. YILDIRIM